

La Romania de Ceausescu

A 'La bèstia del cor' Hertha Müller retrata la migradesa moral i intel·lectual d'un país sense esperança, controlat implacablement per un règim totalitari

DAVID SERRANO I BLANQUER

No tenia cap notícia de Müller abans que li atorguessin el Nobel de Literatura del 2009. Bé, no en tenia cap d'ella, com no n'he tingut abans d'alguns dels premis dels darrers anys... Sóc incapaç de formular una opinió coherent i raonada al voltant de molts dels autors premiats per aquest certamen "selecte", occidentalitzant, moral.

Llegint la biografia de Müller penso que segurament en la cultura literària en llengua alemanya sí que devia ser ja una escriptora llegida i coneguda, si més no si ens fixem en els reconeixements que ha obtingut, com els premis Aspekte, Kleist, Breitbach o Würth, i al fet de pertànyer a l'Acadèmia Alemanya de la llengua i la literatura. Nascuda a Romania el 1953, pertany a la minoria alemanya, en defensa de la qual es convertirà en personatge suficientment incòmode per exiliar-se a Berlín el 1987.

El meu conseller davant de tal desconeixement, el llibreter, que em fa a mans, no massa convençut, *La bèstia del cor* (1994), "Ja em diràs el què...". La novel·la arrenca probablement del pretext referencial del pas de l'autora per la Universitat de Timisoara, que li serveix per dibuixar un paisatge sense esperança sota el poder omnipresent de Ceausescu. Aquest peculiar paisatge que se'ns mostra, fragmentat en l'espai i el temps, té com a tret característic formal un determinat ús del llenguatge. Müller, a qui es reconeix bevent de les fonts germàniques dels cinquanta i seixanta, sotmet els mots i els conceptes d'ús habitual a un procés de metaforització poètic constant, sistemàtic, obsessiu diria. Procés on he de reconèixer manta vegada les meves limitacions interpretatives, i que se situa en aquella actitud pròpia de tota resistència a un sistema dictatorial: la necessitat de trobar unes paraules mitjançant les quals es pugui atènyer a les preocupacions, els neguits, les pors, tot intentant eludir —debades— el pes de la censura i la repressió. En el meu bagatge hi trobo un cert paral·lelisme amb el Jaroslav Seifert (també Nobel) de la Txèquia que vaig conèixer pam a pam d'adolescent, encara en plena eferescència del socialisme real, i de la qual els dirigents del règim em va expulsar per posar-lo en dubte...

Així, la veu protagonista que ens narra la història ens immergeix de ple, des de la primera pàgina (simètrica en forma de mirall invertit de la darrera), en el món clos, perseguit, poètic, on

Congrés del Partit Comunista Romanès, 1969 / FOTOTECA.IICR.RO

només els mots se salven —parcialment— de l'horror o, sovint també, serveixen per descriure'l, com a intent inútil d'alliberar-se'n. Una veu que recorda, amb dolor i tendresa alhora, les dificultoses vicissituds d'un grup d'amics, procedents de l'interior rural del país, que intenten, a la Universitat, mantenir-se íntegres, vius, actius, resistents, malgrat tots els sistemes de control i persecució a què qualsevol persona del país és sotmesa, i on tothom és susceptible de ser un espia o de convertir-s'hi.

Müller retrata la migradesa moral i intel·lectual d'una Romania eminentment rural, lligada a la terra, sense interessos, sense objectius, immersa en un absolut atzucac, sense futur. Tal és el grau de control i de submissió obligada que fins i tot la sortida del laberint, l'exili, no esdevé efectivament una forma d'alliberament, sinó, al contrari, una manera més perversa encara de ser controlat.

Així, l'única sortida possible és la voluntat de no acceptar continuar en aquesta situació, voluntat expressada en els versos escrits per un dels membres del grup, que es materialitza en forma de sortida endavant: el suïcidi. Suïcidi o assimilació per part del sistema. Poc a poc, el grup va prenent aquest mateix

Tal és el grau de control i de submissió que fins i tot l'exili no esdevé una forma d'alliberament sinó una manera més perversa de ser controlat

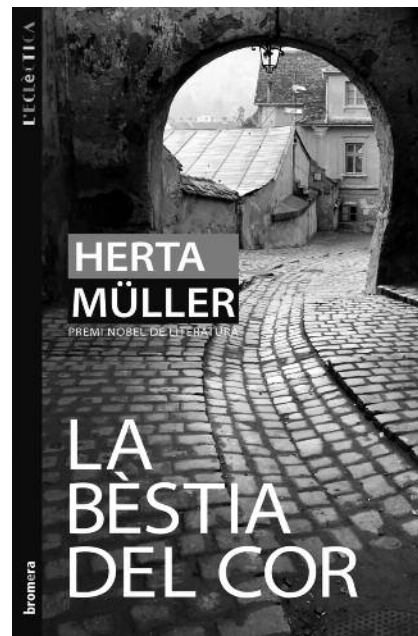
Hertha Müller / AMREI-MARIE UNTER CC-BY-SA3.0 UND GFDL

camí, des de la Lola, l'ànima i guia del grup, a l'inici del relat. Perquè d'aquesta persecució no se'n sostrau ningú: companys, amics, familiars. La pressió esdevé insostenible, omnipresent, i en el marc de la qual Pjele n'esdevé l'executor directe, el representant del mal radical kantà, el funcionari al servei exclusiu del règim, transfiguració modèlica de la banalització del mal arendtiana. Müller ens ofega en aquest univers, com als seus personatges. No ens mostra cap esclatxa, perquè tota sortida no és sinó l'entrada en un nou laberint. I on fins i tot els dos resistents finals, supervivents físics i morals, no poden eludir l'horror de

l'anàmnesi: el pes feixuc del passat lligat a la voluntat de reivindicar-se com a individus enfront la implacabilitat destructora del règim.

Només les paraules, altre cop, permeten fer front a l'horror des de l'horror. "M'ho poden treure tot menys la paraula", Joaquim Amat-Piniella. Només les paraules poden salvar del naufragi moral, i alhora, ajudar a descriure'l, a intentar entendre'l. Però, davant la cruesa irracional, els mots vells esdevenen nous, sotmesos a un procés d'habilitació, d'on sorgeixen renovats, sovint inaccessibles malgrat la seva significació aparent, perquè estan sotmesos a aquest procés d'elusió i perquè, incorporats en un context imprevisible, apareixen completament nus, orfes.

Per reblar el clau, les paraules lligades a l'ADN. Un dels pretextos referencials singulars que aporta Müller, fruit d'una època en què la comunicació es fa via epistolar encara, i on, per garantir la confidencialitat de la comunicació, eludint la censura, la forma de conèixer-ne l'intercanvi immaculat és adjuntant un cabell de l'autor en el sobre. Mots, confiança, autoria, autenticitat, ADN, tot queda lligat, còmplicement, per intentar resistir a l'horror. La memòria, de nou, com a autoexigència per conèixer el passat, per construir el futur, per no repetir horrors. Herois anònims en un país proper, en un temps proper.

Müller, Hertha. *La bèstia del cor*
Alzira: Editorial Bromera, 2009 - ISBN 978-84-982-4632-2

DESCOBREIX EL MILLOR CAFÈ

Avda. Rafael Casanova, 38 · 08206 Sabadell (BCN)
Tel. 93 726 62 22 · Fax 93 727 00 60
www.cafespont.com · informacio@cafespont.com

RESTAURANT
cuina de mercat

Pintor Borrassà, 43-47 · 08205 SABADELL
Tels. 93 727 70 42 - 93 726 27 91

J. CODINA ADMINISTRADOR
DE FINQUES

www.admcodina.com

Concepció, 25, 1er - Sabadell
Tels: 93 726 03 45 - 93 727 33 01